

Hepatica

Przylaszczek

Jürgen Peters



Przegląd Przyłasczek

Jürgen Peters

Hepatica Miller, Ranunculaceae

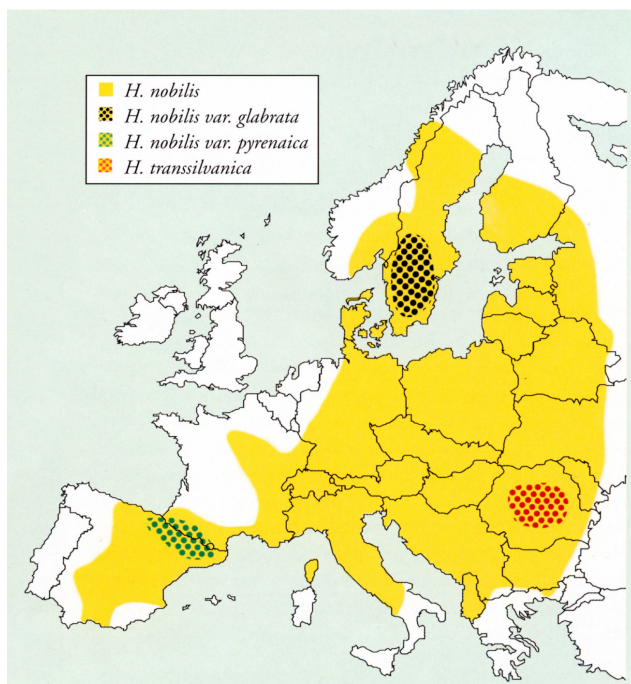
przyłasczka

Opisanych jest 7 gatunków i 9 odmian występujących w dwóch rodzajach. Gatunek występuje tylko i wyłącznie na północnej półkuli.

Rodzaj Triloba Ulbr.

Wszystkie przyłasczki z trójdzielnymi liśćmi, *H. nobilis* i *H. maxima* pochodzą z Europy, Północnej Ameryki, Japonii i Korei.

Europa:

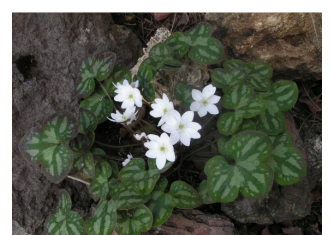


Hepatica nobilis* var. *nobilis Garsault, przyłasczka pospolita

Ta odmiana występuje w Europie - od Skandynawii do półwyspu Iberyjskiego, jak również od środkowej Francji po Rosję. Kwiaty są średnicy 1,5 - 3 cm i mają odcienie koloru niebieskiego i fioletowego, rzadziej są różowe i białe. Liście od spodu są zaczerwienione i delikatnie owłosione, a od góry jasnozielone, w dotyku lekko skórzaste. Wielkość liścia wynosi od 3-6 cm. W naturalnych stanowiskach występują w lasach liściastych, na przepuszczalnej ziemi humusowej z domieszką wapienia.

Hepatica nobilis* var. *pyrenaica (*H. nob. V. hispanica* Willk.)

Występuje we francuskich i hiszpańskich Pirenejach. Cechą charakterystyczną są przeważnie cętkowane listki. Występuje w kolorze białym i delikatnych odcieniach pastelowych. Rosną zarówno w lasach liściastych jak i iglastych, ale powyżej 2000 można je spotkać również w zaroślach.

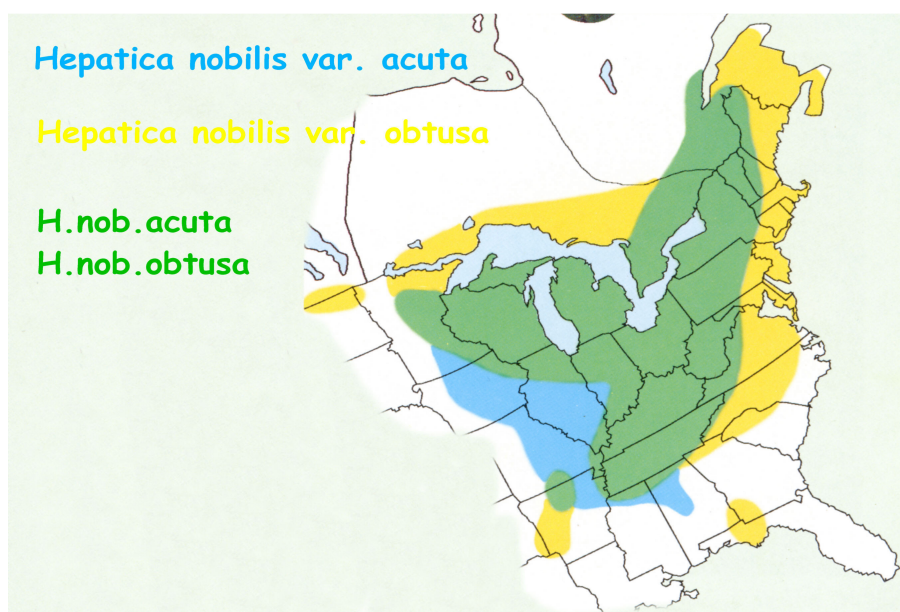


***Hepatica nobilis* var. *glabrata* (Fries)**

występuje tylko i wyłącznie w środkowej Szwecji i ma gładkie nieowłosione liście. Liście są koloru jasnozielonego, a kwiaty białe. Ta odmiana jest albinosem wśród gatunku. Rośnie w lasach mieszanych, ale spotkać ją można również w iglastych.



Północna Ameryka:



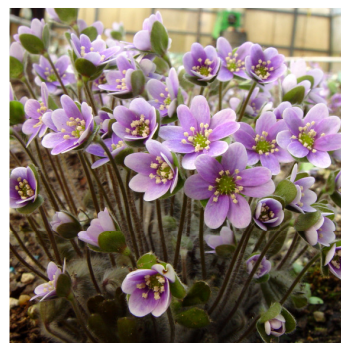
***Hepatica nobilis* var. *acuta* Pursh (*H. acutiloba* DC.)**

jest kolejną odmianą z Północnej Ameryki. Preferuje humusowe wapienne stanowiska. Różni się wzrostem od *H. nob. var. obtusa*, osiąga wysokość 15-25 cm, a kwiaty wznoszą się wysoko ponad liście. Liście mają głębokie wycięcia i dzięki temu jeden wygląda jakby były trzy. Kolor kwiatów jest również biały do jasnoniebieskiego, ciemniejsze odcienie wśród amerykańskich przylaszczek są rzadsze.



Hepatica nobilis* var. *obtusata Pursh (*H. americana* DC.Ker-Gawl.)

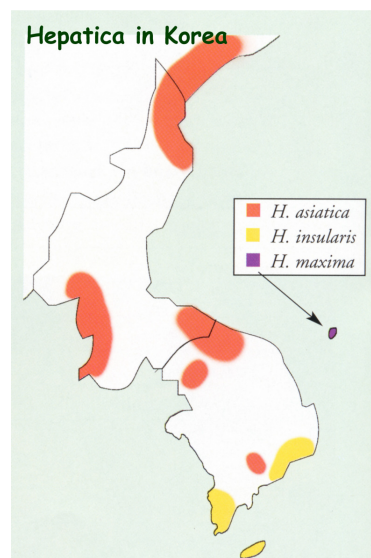
„Liverleaf” (liście w kształcie wątroby) – to angielskie i amerykańskie określenie na przylaszczki. Jedna z dwóch zasiedlających Północną Amerykę. Bardzo łatwo ją pomylić z naszą europejską przylaszczką pospolitą (*H. nob.* var. *nob.*). Liście często są delikatnie cętkowane, kwiaty w kolorach pastelowych lawendowo – niebieskich. Roślina osiąga wysokość około 10-15 cm. Rośnie na lekko kwaśnych stanowiskach pod dębami i w lasach liściastych. W górach występuje do wysokości 1200 m.



Korea:

Hepatica nobilis* var. *insularis Nakai

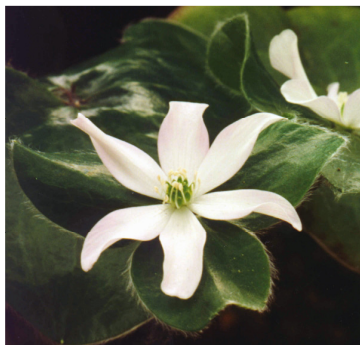
Rosnąca w lasach liściastych, w środkowej i południowej Korei jest jedyną, która gubi liście na zimę. Cętkowane listki są małe, kwiaty 1-1,5 cm średnicy również nie są duże. Kwiat ma 6-10 płatków przeważnie w kolorze białym, rzadziej w innych odcieniach. Tej odmianie należy zapewnić bardzo dobre odprowadzenie wody.



Hepatica maxima Nakai, przylaszczka olbrzymia

Mało znana odmiana, która występuje na wyspie Ururun w Korei. Najczęściej spotkać ją można pod rododendronami na stanowiskach o dużej wilgotności w lecie i małej pokrywie śnieżnej w zimie. Liście są duże o szerokości 10 cm i długości 6 cm, pod spodem są czerwone i owłosione, a wierzchnią stronę mają gładką, skórzastą. Górne liście również duże do 3 cm długości, nie żółkną po wydaniu przez roślinę nasion. Kwiaty przypominają kwiat trójlistka, mają 6-8 płatków w kolorze białym z różowym podmuchem. Nasiona są duże, czarne, jedwabiste, dojrzewają do września.

Ta odmiana powinna być uprawiana pod osłoną ponieważ w jej ojczyźnie temperatura nie spada poniżej - 5 °C.



***Hepatica nobilis var. asiatica* Nakai**

Ta przyłasczka występuje zarówno w Korei jak i na dużych obszarach środkowych i wschodnich Chin. Tą osiągającą 6-12 cm wysokości roślinę z delikatnie cętkowanymi liśćmi można spotkać zarówno w lasach górskich jak i w dolinach.

Owłosione łodygi zakończone są kwiatem o średnicy 2 cm, przeważnie w kolorze białym do różowego, rzadziej w odcieniu niebieskim, mają 6-11 płatków. W Chinach roślina jest wykorzystywana w medycynie naturalnej.

Chiny:

***Hepatica nobilis var. asiatica* Nakai**

tj. Korea, obszary występowania pokrywają się.

Japonia:

Klasyfikacja kwiatów przyłasczek

Pokazane zostaną różne formy kwiatów, ich różnorodność i podział.

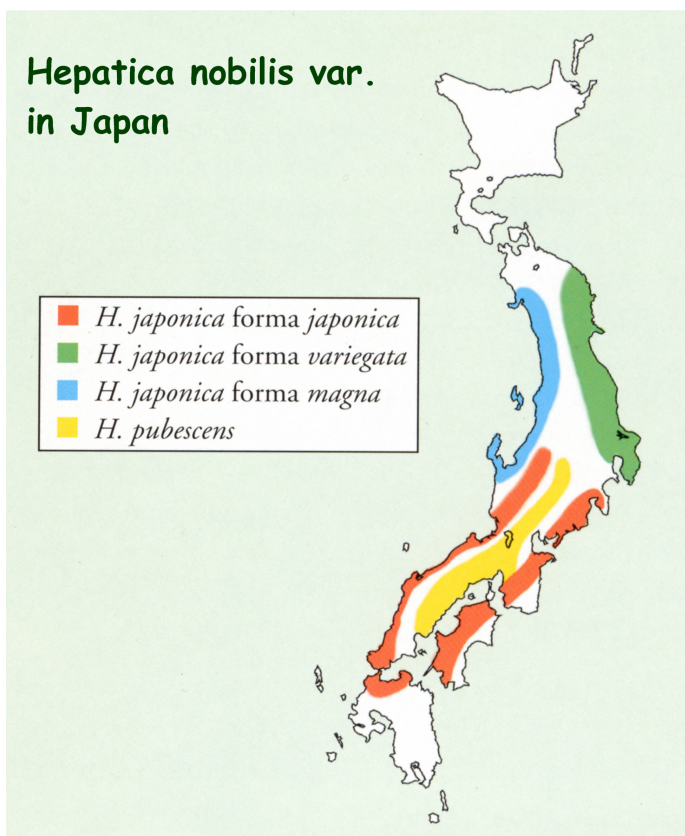
Hepatica nobilis var. japonica

***forma japonica* Nakai.**

(przyłasczka japońska)

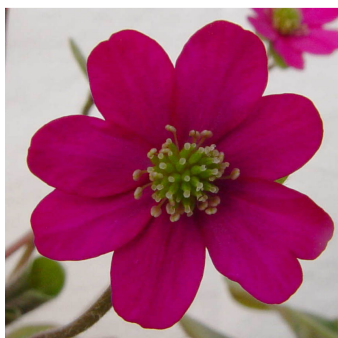
„Yukiwariso” = kwiat pod śniegiem – tak czule Japończycy nazywają swoje przyłasczki. Rosną w zachodniej i południowej części środkowej Japonii na wysokościach 300-1000 m, w lasach na lekko kwaśnym podłożu humusowym i dobrze zdrenowanym.

Różnorodność form kwiatowych i kolorów jest znacznie większa niż w Europie i Ameryce. Liście są bardziej szpiczaste, liczba płatków wynosi 9-20, kwiaty są szalkowe, a dominującym kolorem jest biały do kości słoniowej. Pręciki są żółte do zielonych.



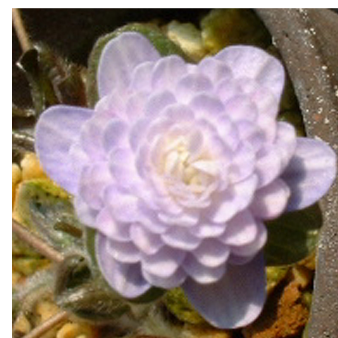
***Hepatica nobilis* var. *japonica forma magna* Nakai**

Rośnie w północnej i wschodniej Japonii na wysokości 0-500 m i jest mieszkańcem równin. Kształt liścia przypomina obie wymienione w nazwie odmiany. Liczba płatków wynosi przeważnie 6-13. Pręciki są różne: żółte, zielone, czerwone do fioletowych. Paleta kolorów kwiatów jest różnorodna.



***Hepatica nobilis* var. *japonica forma variegata* Nakai**

Zasiedla północno - zachodnią Japonię. Występuje tam na wysokościach 150-800 m w lasach mieszanych i wydaje się bardziej wrażliwa na zimno. Wyróżniają ją bardziej okrągłe liście i owalne kwiaty złożone z 6-10 płatków w kolorze białym czy kości słoniowej. Pylniki są żółte do zielonych.



***Hepatica nobilis* var. *pubescens* Nakai**

Występuje w środkowej części centralnej Japonii na wysokości do 1050 m. Liście okrągłe są mniej lub bardziej cętkowane. Jest bardzo odmienna od pozostałych, posiada 6-10 wydłużonych płatków. Słupki są bardzo różne: żółte, zielone do czerwonych i fioletowych. Wszystkie przyłaszczki nobilis mają 14 chromosomów, natomiast te posiadają 28. Cechami wyróżniającymi są: bardzo dobry wzrost, stabilne kwiaty na mocnych łodygach. Dobrym przykładem jest odmiana „Tenjinbai” ze swoimi regularnym kwiatami w kolorze różowym do białego i czerwonymi owocnikami. Cętkowane równomierne liście czynią ją doskonałą.



Hepatica nobilis Schreb *var. japonica* forma żółta Kodota

Forma zapoczątkowana przez Iwatsuki'ego we Flora of Japan. „Indywidualistka” wśród form japońskich ze względu na swoje żółte kwiaty. Liście i kwiaty tworzą formę wręcz doskonałą.

Żółto kwitnące przylaszczki rosną w północno - zachodniej części Honshu w prowincji Nigata. Ich wygląd jest podobny do *H. nobilis*, jednakże liście są bardziej stożkowato wykończone. Wierzchnia strona liścia jest zielona, spodnia czerwonawa, lekko owłosiona. Kwiaty są kremowo - żółte do żółtych. Forma podstawowa ma 5 płatków, ale spotyka się też formy o wielokrotnionej liczbie płatków. Po skrzyżowaniu z *H. nobilis var. japonica f. magna* powstają nawet formy o kwiatach półpełnych lub pełnych. Znane są również rośliny o kwiatach dwubarwnych jak n.p. żółty kwiat i zewnętrzna strona czerwonawa. W roślinach potomnych kształt liścia jest zachowany z formy żółtej (*lutea*).

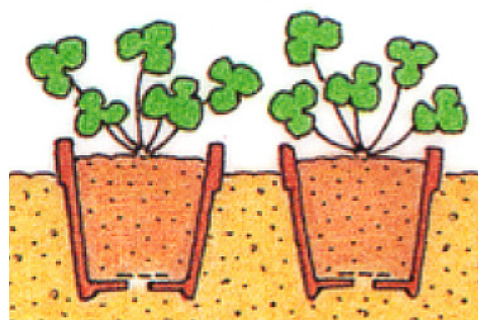


Wskazówki do hodowli i zimowania przylaszczek japońskich

My czytaliśmy wiele o uprawie w doniczkach w nie ogrzewanych szklarniach czy inspektach. Co natomiast zrobić, jeśli nie ma się do dyspozycji ani szklarenki ani inspektu i trzeba hodować roślinę w ogrodzie. Także i w tej sytuacji mamy już doświadczenia w Europie. Ponieważ japońskie przylaszczki nie znoszą wilgoci zimowej, można przedsięwziąć odpowiednie środki:

1. Można rośliny sadzić w ceramicznych doniczkach, ale trzeba pamiętać, że substrat powinien być bardzo przepuszczalny. Powinien zawierać około 50% porowatego żwiru i lawy.
2. Doniczkę zagłębiamy w ziemię, pamiętając o tym że jej obrzeże powinno wystawać ponad powierzchnię na około 1-2 cm, wtedy odprowadza ono nadmiar wilgoci.
3. Na spód doniczki można podsypać dodatkowych kamyczków, które stanowią drenaż.
4. Przy mroźnych, silnych wiatrach powinno się roślinę przykryć gałązkami iglastymi. Zabezpieczy to liście rośliny przed nadmiernym przesuszeniem.

Tą metodę wypróbowaliśmy już w wielu ogrodach. Również w suchych, mroźnych rejonach przylaszczki bardzo dobrze przetrzymały zimę. Przecież byłoby szkoda zrezygnować z uprawy tak pięknych roślin.



Rodzaj *Angulosa* Ulbr.

Obejmuje wszystkie przylaszczki, które mają trzy- do pięciodzielnych liści: *H. transsilvanica*, *H. falconeri*, *H. yamatutai* und *H. henryi*. Obszar występowania to Europa i Asia

Europa:

Hepatica transsilvanica Fuss - przylaszczka siedmiogrodzka

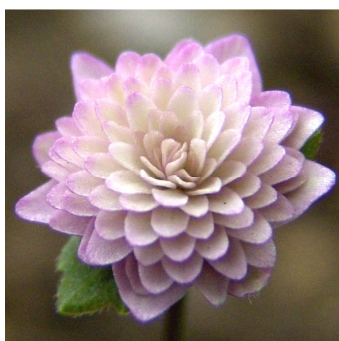
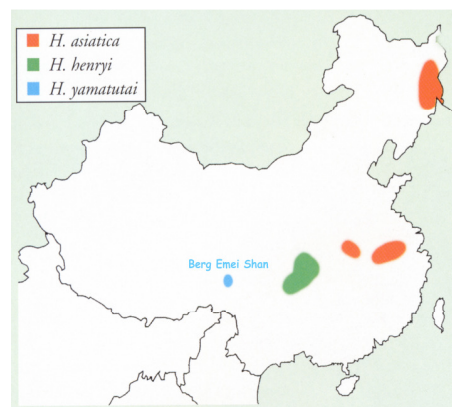
Ta odmiana pochodzi z Karpat rumuńskich rozciągających się od Borzek'u do Devy i Braszowa. Rośnie w lasach górskich do wysokości 2000m. Bardzo często kwitnie już w styczniu, a kwiaty osiągają 5 cm średnicy. Kolor płatków jest niebieski do fioletowego, czasami można spotkać białe, a nawet różowe. Kwiaty mają po 8-11 płatków. Pręciki są białe lub niebieskie, a owoce zielone. Znaleźć tu można sporo różnych form jak: ciemnofioletowa „Donnervogel JP”, biała z niebieskim spodem „Eisvogel”, ciemnofioletowa z 15 i więcej płatkami „Karpatenkrone”, jasnofioletowa „Loddon Blue”, pełna „Elison Spence”.



Chiny:

Hepatica henryi Oliv.

Tą przylaszczkę można znaleźć na wysokościach od 1400 - 1800m w rejonie Chongqing i Hubei. Odmiana rośnie w lasach liściastych z domieszką bambusa. Liście są luźno zwisające, prawie okrągłe z 12-15 wycięciami, osiągają średnicę 3-5 cm. Kwitnie w marcu. Liście są lekko owłosione od spodu mocno czerwone, z wierzchu jasnozielone, a młode listki lekko miedziane. Kwiaty średnicy 1,5-2 cm, mają 6 płatków. Wysokość rośliny 5-10 cm, sprawia, że jest to chyba najmniejsza z odmian.



Hepatica yamatutai Nakai

Ta przylaszczka rośnie na górze EmeiShan na wysokości 1200 do 2100 m w chińskiej prowincji Sichuan. Wymaga gleby przepuszczalnej, ale wilgotnej, ponieważ rośnie w zimozielonych lasach o dużej ilości opadów.

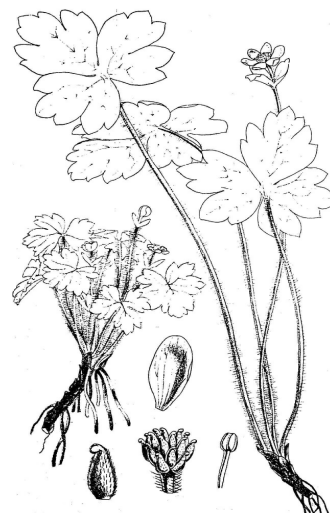
Ze swoim czterokrotnym garniturem chromosomowym zdecydowanie odstaje od innych przylaszczek. Posiada mocno owłosione liście, których spodnia strona jest czerwona. Górna strona liścia jest też mocno owłosiona i soczyście zielona. Liście przypominają kształtem liście tiarelli, są pięciodzielne - 3 części są większe i 2 mniejsze. Kwiaty są 5-6 płatkowe, białe, pręciki jasnozielone zakończone białymi pylnikami. Okres kwitnienia od stycznia do marca. Wysokość rośliny 10-15 cm.



Centralna Asia:

Hepatica falconeri Thoms. przylaszczka kaszmirska

Rośnie na humusowych resztkach na półcienistych stanowiskach zawierających wapń. Występuje na zboczach górskich w Azji Centralnej: Kaszmirze, Tienzanie, Pamirze, Dschungarski i Kuldja. W taksonomii stoi blisko przylaszczki siedmiogrodzkiej i jest łącznikiem pomiędzy przylaszczką yamatutai i henryi. Liście są trójdzielne z ostrymi zakończeniami, co sprawia wrażenie, jakby brzeg był ząbkowany. Kwiaty mają 5-6 płatków, są białe. Wysokość wynosi 20 cm, a korzenie są płochące.



krzyżówki ogrodowe

Hepatica x media Gürke

W Europie na przełomie wieku XIX i XX powstały krzyżówki *H. transsilvanica* i *H. nobilis*. Najśłynniejsza z nich to „Ballardii”. Od kilku lat podejmowane są znowu próby krzyżowania odmian, w wyniku których powstały takie formy jak 'Rötgersbüttler Röschen', 'Prof. Friedrich Hildebrand' i 'Max Leichtlin' - wszystkie powstały z *H. transsilvanica* x *H. nobilis* var. *pubescens*.

'Silberprinzessin' und 'Violettprinz' są krzyżówkami z *H. transsilvanica* x *H. nobilis* var. *nobilis*.

W Północnej Ameryce otrzymano 'Millstrem Merlin' pochodzącą z krzyżówki *H. transsilvanica* x *H. nobilis* var. *obtusata*.

Poza tymi krzyżówkami wywodzącymi się od różnych odmian *H. nobilis* jest również dużo innych form, które wzbogacają świat przylaszczek. W samej tylko Japonii jest w sprzedaży ponad 1000 różnych odmian i to nie jest jeszcze koniec.

Dzięki otwarciu na Chiny (na inny przylaszczkowy świat), możemy się spodziewać ożywienia w hodowli tego gatunku.



Prof. Fridrich Hildebrand



Harvington Beauty



Silberprinzessin JP

Rozmnażanie:

Z nasion: generatywne

Zazwyczaj przylaszczki dają samosiew, często nasiona roznoszone są też przez mrówki. Nasiona powinno się wysiewać zaraz po zbiorze do doniczek i przyprószyć piaskiem. Doniczki powinno się zagłębić w ziemi. W pierwszym roku rozwijają się tylko 2 podstawowe listki, w drugim i trzecim pojawiają się pozostałe i roślina staje się mocniejsza. Od trzeciego roku rośliny można rozsadzać. Od czwartego do piątego roku pojawiają się pierwsze kwiaty, a w kolejnych latach możemy cieszyć się rośliną w pełnej okazałości. Roślinę powinno się przesadzać jak najrzadziej, ponieważ źle to znosi. Dorosłe okazy przylaszczek dożywają 25 lat.



Podział: wegetatywny

Tą metodę powinno się stosować przy wyjątkowych klonach i odmianach. Dzielić należy w okresie kwitnienia, gdy liście są w pierwszym okresie rozwoju. Stare liście i kwiaty powinny zostać skrócone. Korzeni nie wolno obcinać. Tworzenie nowych korzeni odbywa się wraz z wypuszczaniem nowych liści.



Wystawy przyłasczek w naszym ogrodnictwie
odbywają się zawsze w przedostatni weekend marca.

W tym roku wystawa będzie w dniach 20-21 marca i jest to wystawa jubileuszowa. Świątujemy 10-lecie wystaw przyłasczkowych u nas i ponad 20 lat kolekcjonowania przyłasczek.



Staudengärtnerei
-Alpine Raritäten-



Jürgen Peters

Auf dem Flidd 20
D-25436 Uetersen



Tel.: 0049 (0)4122 3312

Fax: 0049 (0)4122 48639

E Mail: alpine.peters@t-online.de

Internet: www.alpine-peters.de

www.hepatica.de

www.staudenshop-peters.de



Hepatica Blattvarianten



H. henryi



H. yamatutai



H. falconeri



?
H. falconeri x
H. transsilvanica



H. transsilvanica



H. nobilis var. *nobilis*



H. nobilis var. *obtusa*



H. nobilis var. *acuta*



H. nobilis var. *glabrata*



H. maxima



H. nobilis x *H. transsilvanica* = *H. x media*



H. nobilis "Marmorata"

+



H. nobilis "Crenatiloba"

=



H. nobilis "Marmor Crenata"